

Lời giới thiệu

Trong chương trình đào tạo ngành Thư viện – Thông tin ở bậc Đại học, môn **Biên mục đề mục** có một vị trí đặc biệt quan trọng. Môn học này trang bị cho sinh viên những kiến thức và kỹ năng của nghiệp vụ biên mục đề mục, một nghiệp vụ có vai trò đặc biệt quan trọng trong các nghiệp vụ của ngành Thư viện – Thông tin. Nhằm phục vụ cho việc học tập và nghiên cứu của sinh viên, Ban giám hiệu Trường Đại học Sài Gòn đã chỉ đạo Khoa Thư viện – Thông tin tổ chức biên soạn Giáo trình **Biên mục đề mục**.

Tác giả của Giáo trình là một nhà giáo tâm huyết, một chuyên gia của ngành Thư viện – Thông tin, có nhiều kinh nghiệm giảng dạy trong ngành Thư viện – Thông tin.

Giáo trình thể hiện được chuẩn của nghiệp vụ biên mục đề mục trên tinh thần đổi mới nghiệp vụ thư viện – thông tin phục vụ cho việc đào tạo cán bộ thư viện nhằm góp phần đưa ngành Thư viện – Thông tin của nước nhà phát triển và hội nhập với thế giới.

Trên cơ sở chương trình ngành Thư viện – Thông tin của Bộ Giáo dục và Đào tạo, giáo trình được thiết kế thành hai phần : 1. Phần lý thuyết và thực hành ấn định tiêu đề đề mục và 2. Phần phụ lục. Phần lý thuyết và thực hành ấn định tiêu đề đề mục trình bày những chỉ dẫn cụ thể về lý thuyết và thực hành biên mục đề mục. Phần phụ lục trình bày những công cụ cụ thể để thực hành ấn định tiêu đề đề mục.

Trường Đại học Sài Gòn giới thiệu Giáo trình **Biên mục đề mục** này với sinh viên ngành Thư viện – Thông tin, với những người đang tác nghiệp trong lĩnh vực Thư viện – Thông tin và với bạn đọc.

Cũng như tác giả của Giáo trình, chúng tôi rất mong được tiếp tục chia sẻ với người sử dụng những vấn đề học thuật thuộc lĩnh vực Thư viện – Thông tin được trình bày trong Giáo trình này.

Xin chân thành cảm ơn Nhà xuất bản Giáo dục đã tạo điều kiện để Giáo trình **Biên mục đề mục** được xuất bản.

Tp. Hồ Chí Minh, ngày 9 tháng 10 năm 2008

TS. NGUYỄN VIỆT NGOẠN
Hiệu trưởng Trường Đại học Sài Gòn

THAY LỜI TỰA

Cuốn sách **“Biên mục đề mục”** đang ở trong tay bạn. Đề tài này không phải là mới – đã tồn tại hơn 100 năm nay nhưng chưa bao giờ cũ. Vì rằng biên mục là nghiệp vụ chính yếu của ngành thông tin thư viện, hay nói cách khác lịch sử biên mục cũng chính là lịch sử ngành thông tin thư viện. Ngày nào ngành thông tin thư viện còn tồn tại thì ngày đó biên mục còn phát triển để đáp ứng nhu cầu luôn thay đổi trong việc tìm kiếm thông tin. Ngày nay, nếu không có biên mục thì sẽ không có Siêu dữ liệu, sẽ không có Thư viện số, và cũng sẽ không có Quản lí tri thức. Do sự thay đổi nhanh chóng của thời đại kĩ thuật số nên nhiều người cho rằng đã có Internet rồi, đã có Search Engine rồi thì chẳng cần thư viện, điều này cũng có nghĩa là không cần đến biên mục! Nói như thế chẳng khác nào *“Đã có giày rồi chẳng cần đến đôi chân”*. Ngược lại, cũng có nhiều người chậm thay đổi trước những đổi thay nhanh chóng hằng ngày của ngành thông tin thư viện, chính điều này đã đưa đến những hạn chế trong việc ứng dụng công nghệ mới trong công tác biên mục nhằm đáp ứng nhu cầu luôn thay đổi của người tìm tin.

Cuốn sách này được biên soạn trên tinh thần đổi mới ngành nghề thông tin thư viện nói chung và biên mục nói riêng nhằm góp phần đưa ngành thông tin thư viện nước nhà cùng phát triển và sớm hội nhập trên trường quốc tế. Nếu bạn tiếp nhận cuốn sách này trên tinh thần đó, chắc chắn rằng đây sẽ là người bạn đồng hành giúp bạn rất nhiều trong công việc *“không mới nhưng chưa bao giờ cũ”* của mình. **“Sự nghiệp phát triển thư viện như một người đi trên một chiếc xe đạp, cầm chắc tay lái, mắt nhìn đúng hướng, và đạp thật nhanh”**. Bạn có thể yên tâm đạp thật nhanh rồi đấy !

Ngày nay, ở bất cứ đâu, ở bất cứ ngành nghề nào, nếu bạn thực sự muốn hình thành tri thức về ngành nghề mình một cách nghiêm túc thì phải tiếp cận *“một cách thường xuyên”* nguồn tài liệu phong phú bằng tiếng Anh về ngành nghề mình từ sách, báo, tạp chí, World Wide Web, vv... Đối với ngành thông tin thư viện, để hiểu biết và xúc tiến việc ứng dụng những tiêu chuẩn căn bản và hiện đại trong ngành biên mục nói riêng và thư viện học hiện đại nói chung đòi hỏi chúng ta phải thường xuyên tiếp cận nguồn tài liệu phong phú bằng tiếng Anh như cách trình bày ở trên. Nếu bạn thường xuyên làm việc đó, thì

chắc là bạn sẽ tìm thấy trong cuốn sách này từng thuật ngữ chuyên ngành cho đến cách giải thích nghiệp vụ rất gần gũi với mình.

Đặc điểm của cuốn sách "**biên mục đề mục**" và những tài liệu quan trọng khác sắp được xuất bản là có chú thích thuật ngữ thư viện học tiếng Anh bên cạnh thuật ngữ tiếng Việt để giúp người đọc làm quen với thuật ngữ tiếng Anh từ đó tự mình có thể hình thành tri thức về ngành nghề của mình.

Cuốn sách gồm có hai phần: **Phần lí thuyết và thực hành ấn định tiêu đề đề mục** (có 5 chương) và **Phần phụ lục** (có 3 phụ lục):

1. Phần lí thuyết và thực hành ấn định tiêu đề đề mục: bao gồm:

- Chương 1: Nhập môn biên mục ;
- Chương 2: Truy cập theo chủ đề trong hệ thống mục lục thư viện;
- Chương 3: Tiêu đề đề mục và khung tiêu đề đề mục;

Ba chương đầu tiên giúp chúng ta định hình rằng công tác biên mục bao gồm: biên mục mô tả, phân loại và biên mục đề mục để tạo nên biểu ghi thư tịch nhằm xây dựng hệ thống mục lục bao gồm: *mục lục tác giả, mục lục nhan đề và mục lục đề mục*. Trong đó mục lục đề mục là quan trọng nhất bao gồm hệ thống tiêu đề đề mục phản ánh toàn bộ nội dung vốn tài liệu đồng thời cung cấp việc truy cập theo chủ đề có hiệu quả nhất bằng ngôn ngữ tiền kết hợp. Giới thiệu hai công cụ quan trọng để giúp ấn định tiêu đề đề mục là Khung LCSH và Sears List.

- Chương 4: Hướng dẫn phân tích nội dung và chọn tiêu đề đề mục;
- Chương 5: Hướng dẫn xây dựng tiêu đề đề mục.

Hai chương 4 và 5 là hướng dẫn thực hành phân tích nội dung tài liệu để định được từ khoá của đề tài làm cơ sở cho việc chọn tiêu đề trong tập tin có thẩm quyền đề mục hay các khung tiêu đề đề mục chuẩn như LCSH và Sears List. Những nguyên tắc thực hành dựa trên 11 nguyên tắc ấn định tiêu đề đề mục của IFLA và ngữ pháp của ngôn ngữ tiêu đề đề mục được giải thích cặn kẽ nhằm giúp xây dựng tiêu đề đề mục. Tích hợp MARC 21 được giới thiệu cuối cùng.

2. Phần phụ lục: bao gồm:

- **Danh sách tiểu phân mục đề tài và hình thức dùng chung:** gồm hơn 600 tiểu phân mục đề tài và hình thức được dùng cho tất cả các đề tài, nội dung của tài liệu. Danh sách này được chọn lọc từ những tiểu phân mục thông dụng trong Danh sách *Tiểu phân mục phù động tự do - Free Floating Subdivisions* của Khung LCSH và *Danh sách tiểu phân mục cung cấp cho Sears List - List of Subdivisions Provided for the Sears List* của Khung Sears.

- **Danh sách tiểu phân mục được kiểm soát bởi tiêu đề mẫu:** Danh sách này bao gồm tiểu phân mục bên dưới một số tiêu đề mẫu thông dụng như **ngô** thuộc nhóm *cây trồng và thu hoạch*; **cá** và **gia súc** thuộc nhóm *động vật*; **tìm** và **tay chân** thuộc nhóm *các bộ phận và cơ quan của người* trong LCSH (Những tiểu phân mục bên dưới phần lớn các tiêu đề mẫu khác được đặt trong Danh sách tiểu phân mục phù động tự do trong LCSH). **Danh sách tiểu phân mục được kiểm soát bởi tiêu đề mẫu** gồm hơn 700 tiểu phân mục được trích dẫn từ tài liệu hướng dẫn *Cẩm nang biên mục đề mục: Tiêu đề đề mục - Subject Cataloging Manual: Subject Headings* của Thư viện Quốc hội Hoa Kỳ.

- **Tập tin có thẩm quyền đề mục của Thư viện Đại học Khoa học Tự nhiên TP. Hồ Chí Minh:** bao gồm gần 4000 tiêu đề đề mục do Thư viện Đại học Khoa học Tự nhiên xây dựng và tích lũy từ tháng 5/1995.

Cuốn sách "**Biên mục đề mục**" trình bày những chỉ dẫn cần kê trong năm chương lí thuyết và thực hành biên mục đề mục; đồng thời là công cụ thực hành ấn định tiêu đề đề mục bằng cách sử dụng các công cụ cụ thể ở phần phụ lục. Mặc dù đã có nhiều cố gắng trong việc biên soạn, nhưng không thể tránh khỏi những thiếu sót, tác giả rất mong nhận được nhiều ý kiến phê bình và đóng góp của tất cả đồng nghiệp.

TÁC GIẢ

